

O'QITUVCHINING TARBIYACHI SIFATIDAGI KASBIY PEDAGOGIK MAHORATI

Sharapova Dildora Baxtiyarovna

Toshkent Tibbiyot Akademiyasi "Pedagogika va psixologiya" kafedrası o'qituvchisi

Ochildiyeva Nilufar

Toshkent Tibbiyot Akademiyasi Tibbiy pedagogika 3-kurs talabasi

Mamajonova Dildora

Toshkent Tibbiyot Akademiyasi Tibbiy pedagogika 3-kurs talabasi

Annotatsiya.: *Mazkur maqola bugungi kunda o'qituvchining faqatgina ta'lim beruvchi shaxs emasligi, balki tarbiya ham beruvchi kasb egasi ekanligini va bu faoliyati davomida ikkala yo'nalishni teng olib borishdagi kasbiy pedagogik mahoratiga bag'ishlanadi.*

Tayanch tushunchalar: *Pedagog, tarbiyachi, pedagogik tashkilotchilik faoliyati, tarbiya.*

Аннотация: *Данная статья посвящена тому, что сегодня педагог – это не только лицо, дающее образование, но и лицо, дающее образование, и в ходе этой деятельности он в равной степени обладает профессиональными педагогическими навыками в осуществлении обоих направлений.*

Ключевые слова: *Педагог, воспитатель, педагогическая организаторская деятельность, воспитание.*

Annotation: *This article is devoted to the fact that today the teacher is not only a person who gives education, but also a person who gives education, and during this activity, he has professional pedagogical skills in carrying out both directions equally.*

Key words: *Teacher, educator, pedagogical organizational activity, education.*

Har qanday jamiyatda barkamol avlodni tarbiyalash, voyaga yetkazish va uni ma'lum bir kasbga yo'naltirish og'ir va mashaqqatli mehnat evaziga amalga oshiriladi. Bu mashaqqatli mehnat uzluksiz ta'lim va tarbiyaviy faoliyatning mahsulidir.

Tarbiya – o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasida tashkil etiluvchi pedagogik faoliyat bo'lib, tarbiyalanuvchini ma'lum bir maqsadga muvofiq takomillashtirish uchun shaxsga muntazam va tizimli ta'sir etish, jamiyatning ijtimoiy-tarixiy tajribalariga yondashib, shaxsni har tomonlama shakllantirish, uning xulq-atvori va dunyoqarashini, ijtimoiy ongini tarkib toptirishda xalqning boy mafkuralariga yo'naltirilgan qizg'in faoliyat jarayonidir. Tarbiya asosida tarbiyalanuvchining ongi shakllanadi, ma'naviy boyligi va his-tuyg'ulari rivojlanadi, o'zida ijtimoiy hayotda o'z o'rnini topish uchun zarur bo'lgan, kishilar bilan o'zaro munosabatni to'g'ri tashkil etishga xizmat qiladigan axloqiy odatlar hosil bo'ladi. Tarbiya jarayonida jamiyatning shaxsga nisbatan axloqiy talablariga muvofiq keluvchi xulqiy malaka va odatlarini hosil qilish lozim. Bunga erishish uchun o'quvchining ongi, hissiyoti va irodasiga o'qituvchi tomonidan pedagogik mahorat qonuniyatlari asosida ta'sir etib

boriladi. Agar bularning birortasi e'tibordan chetda qolsa, maqsadga erishish qiyinlashadi. Tarbiyaning mohiyati va mazmuni mamlakatning ijtimoiy-siyosiy maqsadlarini ifodalaydi, jamiyatning fuqarolar oldiga qo'yadigan talablaridan kelib chiqib asoslanadi. Zero, har bir xalqning taraqqiy etishi, davlatlarning qudratli bo'lishi avlodlar tarbiyasiga ko'p jihatdan bog'liqligi qadimdan o'z isbotini topgan. Har qanday ijtimoiy jamiyatda yosh avlod tarbiyasi muayyan maqsad asosida tashkil etiladi. Tarbiyaning maqsadi ijtimoiy jamiyat taraqqiyoti, uning rivojlanish yo'nalishi, ijtimoiy munosabatlar mazmunidan kelib chiqib belgilanadi. Bugungi kunda O'zbekiston Respublikasida tashkil etilayotgan tarbiyaning asosiy maqsadi barkamol avlodni tarbiyalab voyaga yetkazishdan iborat.

Abdulla Avloniyning "Tarbiya – biz uchun yo hayot, yo mamot, yo najot, yo halokat, yo saodat yo falokat masalasidir", - degan fikri ko'p mushohadalarga munosib jumladir. Buyuk ma'rifatparvarning bu so'zlari asrimiz boshida millatimiz uchun qanchalar muhim va dolzarb bo'lgan bo'lsa, hozirgi kunda biz uchun ham shunchalik, balki undan ham ko'ra muhim va dolzarbdir. Chunki ta'lim tarbiya ong mahsuli, lekin ayni vaqtda ong darajasi va uning rivojini ham belgilaydigan omildir. Binobarin ta'lim - tarbiya tizimini o'zgartirmasdan turib esa biz ko'zlagan oliy maqsad, ozod va obod jamiyatni barpo etib bo'lmaydi.

Darhaqiqat yurtimiz kelajagi bo'lgan yoshlarni har tomonlama kamolga yetgan barkamol inson qilib tarbiyalashda ularning ma'naviy qirralari: iymon, e'tiqod, mehr, vatanparvarlik, do'stlik, insonga cheksiz muhabbat, muruvatlilik, qanoatlilik va sabr - toqatlilik, saxiylik, milliy g'urur kabi fazilatlarni shakllantirish juda muhimdir. Bu mislsiz tengi yo'q ishda o'qituvchilarning, tarbiyachilarning, ta'lim sohasida mas'ul xodimlarning xizmati benihoya kattadir.

Tarbiya tarixiy va ijtimoiy hodisadir. Tarbiya avlod – ajdodlarimizdan bizga yetib kelgan buyuk meros bo'lib, u komil insonni voyaga etkazishda muhimdir. Tarbiya insonlarning faoliyati jarayonida ularning ongi va irodasini o'stirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga tarbiya ijtimoiy hodisa bo'lib, insoniyat taraqqiyotining turli bosqichlarida o'ziga xos mazmun va amalga oshirish shakliga egadir. Tarbiya haqida Shayx Sa'diy o'zining "Guliston" asarida shunday deb yozgan: "Kimdakim yoshlikdan tarbiya olmasa, katta bo'lgach baxtli bo'la olmaydi".

Adibning yuqoridagi so'zlariga amal qilgan holda o'quvchilarning ma'naviy boy, jismoniy jihatdan sog'lom qilib tarbiyalash maqsadida dastlab ularning tarbiyaviy darajasini aniqlash maqsadga muvofiqdir. Buning uchun o'quvchilar qalbini odob - axloq nurlari bilan yoritmoqchi bo'lgan tarbiyachi o'qituvchi chuqur bilim keng mahorat va tarbiyachilik san'atini egallamog'i kerak. Tarbiyachilar yoshlarni tarbiyalashda quyidagi manbalardan foydalanishlari mumkin:

1. Umumiy qadriyatlar.
2. Islom ta'limoti.
3. O'zbek milliy urf odatlari.

Tarbiyaviy jarayon ongli, mas'uliyatli faoliyat bo'lib unda tarbiyachi tarbiyalanuvchilarni komil inson qilib etishtirishda unda har tomonlama ta'sir ko'rsatadi.

Tarbiyalash jarayonida tarbiyachi o'quvchilar mahorati tarbiya jarayoniga juda katta ta'sir ko'rsatadi. Ular o'quvchilar jamoasining tarbiyaviy darajasini o'rganib, unga ta'sir ko'rsatish mahoratiga ega bo'lishi, tarbiyaviy tadbirlarni o'quvchilarning ruhiyatiga qanchalik ijobiy ta'sir etganini kuzatib, uni yanada rivojlantirish, takomillashtirishi, tarbiyaviy ishlarning samaradorligini oshirishda o'z bilimini tarkibiy ravishda boyitib borishi lozim.

Yurtimizda tarbiyaviy ishlarini tashkil qilishning asosiy maqsadi milliy istiqlol g'oyasi talabiga javob beradigan yoshlarni tarbiyalashga qaratilgan ekan, ayni paytda bu niyat tarbiyachi o'qituvchilarga katta mas'uliyatni yuklaydi. Pedagogik faoliyat yuritish davr talabiga javob bermog'i lozim. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi qonunning 5 – moddasida huddi shu hususda to'xtalgan: "Tegishli ma'lumoti, kasb tayyorgarligi bor va yuksak axloqiy fazilatlarga ega bo'lgan shaxslar pedagogik faoliyat bilan shug'ullanish huquqiga ega ...". Demak, o'qituvchi jamiyat hayotida yetakchi o'rin tutuvchi murakkab shaxs strukturasi ega bo'lgan insonning kasbiy qiyofasidir. Ijtimoiy turmushning barcha sohalarida erishilgan yutuqlarning zaminida uning mehnatining natijalari yotadi. O'qituvchilar tayyorlash jarayonida, ularning ham pedagogik, ham psixologik tayyorgarligi va bilimli, muomala madaniyati, milliy va milliy psixologik omillarni e'tiborga olish kerak. Yuksak saviyali zo'r mahoratli tarbiyachilargina xalq orzusidagi barkamol insonni tarbiyalaydi. Ilm insonni yuksaklik sari olib boradi. A.Avloniy aytganlaridek: "Ilm insonlarning madori, hayoti, porloq kelajagi, rahbari, najotiga aylangan. Ilm inson uchun g'oyat oliy va muqaddas fazilatdir. Shuning uchun avvalom bor ilmli, tarbiyali bo'lmoq har bir yosh insonning burchi. Bu maqsadda ko'ngliga eng oliy orzularni jamlab, o'qituvchi ter to'kib ishlaydi. Ularning mehnatini munosib hurmat qilib, imkonda bor bilimlarini egallamoq kerak. Behbudiy aytganlaridek: "Dunyoda turmoq uchun dunyoviy fan va ilm lozimdir".

O'quvchilar bilan o'tkaziladigan suhbatlarni yuqori saviyada tashkil qilishda o'qituvchi quyidagi madaniyat qirralariga ega bo'lishi kerak:

- ruhiyat madaniyati-o'quvchilarning ma'naviy ehtiyojlariga to'g'ri ta'sir ko'rsatish;
- mahorat madaniyati - har bir tadbirni zo'r quvonch va qalbdan tashkil qilish;
- siyosiy madaniyat o'quvchilarning ijodiy, ma'naviy, badiiy faoliyatini tashki qilishdir.

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash lozim-ki, har bir tarbiyachi pedagogik tashkilotchilik mahoratiga ega bo'lishi kerak. Tarbiya jarayonini to'g'ri tashkillashtirish, darsdan so'ng o'quvchilarning bo'sh vaqtini to'g'ri taqsimlashi kerak. Bunda o'qituvchilar, ota – onalar bilan yaqin munosabatda bo'lishlari kerak. O'qituvchi yakka suhbatlarni quyidagi sharoitda olib boradi. Shuningdek, o'qituvchi o'zining tashqi ko'rinishiga ham e'tibor berishi kerak. Toza, ozoda, ixcham kiyinishi kerak. Bundan tashqari oliy ma'lumotli, chuqur bilim egasi, o'zining fanini puxta biladigan yurt ravnaqi uchun jonini fido qilishga tayyor, o'quvchilardan bilimini, malakasini ayamaydigan, o'quvchilar bilan aziz do'st, sirdosh, maktabning fidokor xodimi bo'lmog'i kerak.

- o'quvchining xarakter xususiyati, oiladagi o'rni, mavqei, ruhiy holatini o'rganishda;

- odob va axloqqa doir suhbat. Ota - ona shu borada qanday tadbirlarni amalga oshirishda sharqona urf - odat, rasm - rusumlar, yangi chiqqan adabiyotlar;

- tarbiyasi murakkablashgan o'quvchilarning ota - onalarini malahat berish o'qituvchini yakka - yakka suhbat puxta, asosli va mantiqan boy bo'lsa, ota - onani unga ishonishini oshiradi. Natijada erkin dil so'zlari, maslahat o'zaro yordam kabi bir hamkorlik holati vujudga keladi.

Demak, pedagog o'z faoliyati davomida ta'lim bilan birgalikda tarbiyani ham olib borish kerak. Agar yetarli kasbiy mahoratga ega pedagog bo'lsa, bu unga dars berish jarayonida hech qanaqangi qiyinchilik tug'dirmaydi. Shuning uchun pedagog doim o'z ustida ishlaydigan, kasbiy mahoratini doimiy ravishda oshirib borishi kerak. Chunki u kelajak bunyodkorlari bo'lmish-yoshlarni tarbiyalaydilar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI:

1. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risidagi qonuni" (O'RQ-683-son 23.09.2020)
2. Юлдашева, Х., & Нарметова, Ю. К. (2022). РОЛЬ РЕЛИГИОЗНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ВОСПИТАНИИ ДУХОВНО РАЗВИТОГО ПОКОЛЕНИЯ СРЕДИ ДЕТЕЙ ИНВАЛИДОВ. INTEGRATION OF SCIENCE, EDUCATION AND PRACTICE. SCIENTIFIC-METHODOLOGICAL JOURNAL, 3(4), 114-117.
3. Akhmedova, M. T., Narmetova, Y. K., Nurmatova, I. T., & Malikova, D. U. K. (2022). Communicative Competence Formation in Future Teachers Based on an Integrated Approach. International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding, 9(4), 54-60.
4. Sharapova D.B. [KASALLIKKA MUNOSABATNI SHAKLLANISHIGA TA'SIR ETUVCHI PSIXOLOGIK OMILLAR.](#) International scientific-online conference FORMATION OF PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY AS INTERDISCIPLINARY SCIENCE 2022.
5. <https://fayllar.org/9--mavzu-oqituvchining-tarbiyachi-sifatidagi-mahorati-reja.html>
6. <https://fayllar.org/oqituvchining-tarbiyachilik-mahorati.html>